

115 jaar Socialistische Partij Vilvoorde 1893-2008 - een overzicht door Felix Libeer (deel 2)

Waarom anno 2008 nog aandacht schenken aan gebeurtenissen die een sociale beweging sedert haar ontstaan hebben getekend? Zoals reeds vermeld is een gedetailleerd feitenrelaas niet nodig omdat het terug te vinden is in de brochures van de partijafdeling alsook in de publicaties en boeken uitgegeven door het AMSAB te Gent, S.M. Ontwikkeling te Antwerpen, Socialistische Standpunten en de VUB te Brussel. Deze werken werden trouwens als gegevensbron gebruikt.

Het belang ligt misschien in het feit dat zij die vóór de tweede wereldoorlog geboren zijn en nauw betrokken zijn geweest bij de partijwerking in de loop der jaren soms spectaculaire veranderingen hebben meegemaakt die als volwassene anders worden ervaren dan als jongeling. Voor de eersten hadden deze veranderingen dikwijls een invloed op hun visie op de maatschappij en op de partij, terwijl voor de laatstgenoemden het een begin van een nieuwe tijd betekende. Voorbeelden daarvan zijn: de gevolgen van de ideologie van Hendrik De Man in de jaren 1930, de oorlogsjaren, de sociale zekerheid, de Nieuwe Beginselverklaring bij het opstarten van de B.S.P. in 1945 (waarbij de binding van het lidmaatschap vakbond-partij werd vervangen door de persoonlijke aansluiting bij de partij), de Koningskwesie, de schoolstrijd, de verhoudingen tussen Vlamingen en Franstaligen met de splitsing van de brusselse partijfederatie en daarna van de partij-nationaal, de moeilijke jaren 1990 voor de Vilvoordse afdeling. Op sommige punten zal in een volgend artikel worden teruggekomen.

HET MOEILIJK COMPROMIS

De Vilvoordse partijafdeling die, op het vlak van structuur en werking, lang als één van de sterkste afdelingen van Vlaanderen werd beschouwd, was de uiteindelijke resultante van sedert 1875 actieve niet-georganiseerde kernen met inhoudelijk verschillende doelstellingen die zich situeerden op politiek, maar vooral op syndicaal en op onderling bijstandsvlak. Het is dus zeker interessant te herinneren aan de toestanden die de industriële revolutie van de 19e eeuw tot gevolg hebben gehad om te begrijpen waarom de massa ongeschoolde loontrekkenden stilaan in opstand kwam. Hun erbarmelijke arbeids- en leefomstandigheden waren de aanleiding dat Gentse en Antwerpse groepen in 1877 te Mechelen de Vlaamse Socialistische Arbeiderspartij stichtten. Het zal nog tot 1885 duren vooraleer de Waalse groepen zich ook aansluiten om gezamenlijk de Belgische Werkliedenpartij op te richten, samen met de tweetalige Brabantse Socialistische Partij. Centraal stond een reformistische strategie: de algemene werkstaking voor het algemeen stemrecht werd de inzet van het compromis tussen revolutionairen en reformisten dat door de “Eed in het park van St-Gillis” in 1890 werd bekrachtigd (in 1890 vonden voor de eerste maal 1 Mei betogingen plaats).

QUAREGNON

Dit ideologisch compromis kwam sprekend tot uiting in het beginselprogramma dat tijdens het B.W.P.-congres in 1894 te Quaregnon werd vastgelegd. De compromistekst omvat een belangrijke inbreng van het humanitaire sociaal-progressisme en een duidelijke klemtoon op de geweldloze, praktische en onmiddellijke politieke en sociale verwezenlijkingen binnen de burgerlijke democratische rechtsorde. Het oude revolutionaire ideaal werd door een zeker verbaal radicalisme geloofwaardig gemaakt (de aanvaarding van het principe van de klassenstrijd, het streven naar een klassenloze maatschappij, het collectivisme, de arbeidersklasse als motor van de klassenstrijd). Opmerkelijk is ook dat in het Charter van Quaregnon vermeld staat dat het socialisme alle arbeiders verenigt ongeacht taal, ras, geslacht en geloof (Proletariërs aller landen, verenigt U). De godsdienst is privé-zaak en mocht geen splijtzwam zijn bij de verandering van de sociale structuren. De eenheid van de arbeidersklasse primeert en dit niettegenstaande de vele veroordelingen van het socialisme vanuit Rome en de belgische bisschoppen.

EN VILVOORDE ?

Brusselse en voornamelijk Gentse propagandisten (“gevaarlijke agitatoren” volgens de politiearchieven) waren in onze stad actief voor oorspronkelijk weinig geïnteresseerden. Stilaan hebben deze initiatieven dan toch een eerste vorm van structuur gehad in 1886 om vervolgens te kunnen overgaan tot het **oprichten van een partijafdeling in 1893** werkend binnen de bestaande nationale en federale structuren. De Vrouwenbond werd in 1912 opgericht door Jaak Landsvreugt tevens stichter van de Volkskinderen waaruit de turnkring Strijd en Vreugd ontstond. Het programma dat deze afdeling verdedigde was plaatselijk voornamelijk geaxeerd op het bekomen van het algemeen stemrecht, maar vooral de eisen vervat in het nationaal bereikte compromis. Deze eisen geven ons een inzicht in de toestanden waarin de arbeidersbevolking leefde:

- de afschaffing van vrouwen- en kinderarbeid (kinderen werkten gemiddeld vanaf 12 jaar!);
- de achturedag, in plaats van werktijden van gemiddeld 13 uur per dag gedurende 6 en soms 7 dagen per week (de Engelse sociale hervormer Robert Owen formuleerde de 3 x 8 uren regel: 8 uren werk, 8 uren vrije tijd, 8 uren rust);
- het vastleggen bij wet van een minimumloon;
- door de arbeiders verkozen toezichters in de werkplaatsen;
- de sanering van de werkplaatsen;
- de oprichting van werkrechtshraden;
- het bouwen van gezonde en ruime woningen;
- een optreden tegen het te grote aantal herbergen en cabarets en het afschaffen van de café-chantants (er was een te hoog alcoholgebruik met losbandige zeden tot gevolg);
- een toezicht op de vervalsing van voedingsmiddelen en alcohol;
- scheiding van kerk en staat (ook in de bedrijven was de invloed van de kerk enorm: de textiel firma Legrand te Vilvoorde werd beschouwd als een vorm van klooster waar gebeden werd, de mis werd opgedragen, in retraite werd gegaan en godsdienstige liederen werden aangeleerd);
- gratis en verplicht lekenonderwijs;
- de afschaffing van het staande leger en amnestie voor de stakers van 1886 (veroordeeld ingevolge een revolutionaire opstand in Wallonië in 1886).

Deze programmapunten werden niet alleen in onze stad maar ook in het omliggende platteland gepropageerd met aanvankelijk niet zo veel succes. Het is in 1895 dat de Vilvoordse socialisten voor de eerste maal aan de politieke strijd zullen deelnemen na een akkoord te hebben gesloten met de liberalen. Samen met de katholieken waren de liberalen één van de twee toen heersende volksvreemde en burgerlijk partijen die zich uitsluitend in de Franse taal uitdrukten.

BESLUIT

1. Voor diegenen die de partijwerking kennen, moet de moeilijke start van de B.W.P. vertrouwd in de oren klinken. In de vele jaren die volgden zijn, ter voorbereiding van ideologische congressen en beleidsprogramma's, dezelfde stromingen en tendenzen waarneembaar geweest, zowel op het inhoudelijke als op het vlak van methode en tactiek. Steeds werd getracht een eerbaar compromis te vinden tussen, enerzijds, reformisten of regeringslinks en, anderzijds, radicalen die dikwijls geen concrete uitweg bieden. Voorbeelden van de arbeidersverdeling zijn de oprichting van het anti-socialistische Algemeen Christelijk Vakverbond in 1912 en de oprichting van de Communistische Partij in 1921 die ook in onze stad diepe sporen hebben nagelaten. Het moeilijke compromis of de geschiedenis herhaalt zich eeuwig. Alleen mogen in dat verband twee belangrijke gegevens niet uit het oog verloren worden: eensdeels de geloofwaardigheid bij de publieke opinie, de leden en de militanten en anderdeels dat zij die de maatschappij willen verbeteren niet mogen vergeten ook zichzelf te verbeteren.

2. Anderzijds is het misschien interessant de toestand waarin voornamelijk de arbeidersklasse leefde en werkte, te vergelijken met de materiële, intellectuele en welzijnstoestand van de huidige werknemersklasse. Actuele uitdagingen hebben een nieuwe vorm aangenomen en vragen andere oplossingen. “Sterft gij oude vormen en gedachten” zingen wij in ons wereldwijd gezongen strijdlied de Internationale. De globalisering, de energiebevoorrading, het milieu, de Europese richtlijnen, het fundamenteel herstructureren van het sociale zekerheidssysteem, de wraakroepende armoede in de achtergebleven wereld zijn nieuwe uitdagingen waarop de socialistische beweging vandaag haar voortrekkersrol kan bewijzen. Daar waar in de beginjaren van het socialisme de grootste aandacht ging naar afschuwelijke binnenlandse toestanden, moet de inzet nu noodzakelijk ook gaan naar de internationale problemen. Uit dwingende noodzaak worden wij internationalisten die een gedurfde, grensoverschrijdende visie hebben op een samenleven op wereldschaal. De meeste West-Europese socialistische of sociaal-democratische partijen zijn op dat vlak nog zoekenden.
3. Als laatste punt, en daar wordt later op terug gekomen, dient vastgesteld dat er steeds, in mindere of meerdere mate, binnen de partij spanningen zijn geweest in de Waals-Vlaams-Brusselse verhoudingen. Hetgeen als normaal kan bestempeld worden omdat zij bepaald worden door maatschappelijke gegevens eigen aan elke gemeenschap. Alleen mogen wij als socialisten wel Vlaming zijn maar geen rechts-conservatieve flaminganten. Laat ons daarom anno 2008 verder zetten wat vader Gelders in de beginjaren van onze partijafdeling steeds verdedigd heeft, namelijk onze belangstelling voor de positie van de Vlamingen in de rand rond Brussel en de minoritaire positie van de Vlamingen binnen Brussel.

*
* *

Felix Libeer – juli 2008